

Predlogi Izseljenskega društva Slovenija v svetu Komisiji Državnega zbora za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu za pripravo zakona o Slovencih, ki živijo zunaj meja Republike Slovenije

REPATRIACIJA SLOVENCEV

V *Resoluciji o odnosih s Slovenci po svetu*, ki jo je Državni zbor sprejel 23. januarja 2002, je zapisano med drugim:

»4.5. Repatriacija, državljanstvo in status brez državljanstva

Republika Slovenija je zainteresirana za vračanje Slovencev po svetu v Slovenijo, ravno tako pa tudi za naselitev njihovih potomcev. Posebno pozornost pri tem posveča tistim, ki lahko doprinesejo k razvoju Slovenije.

(...) Olajšave naj zajemajo tudi poenostavitev postopkov, kot je nostrifikacija diplom in podobno.

Slovcem po svetu, ki živijo v državah, kjer vlada huda politična oziroma gospodarska kriza, Republika Slovenija omogoči njihovo vrnitev v domovino.

Republika Slovenija je zainteresirana, da se osebam slovenskega porekla, ki imajo aktivno vez s Slovenijo in ki to želijo, omogoči pridobitev slovenskega državljanstva.
(...)[«]

Sadovi Resolucije:

Slovenski mediji, uradi in prebivalci so postali pozorni, osveščeni, da je del slovenskega naroda, ki je razpršen po svetu, tudi del slovenskega narodnega telesa. Kaj še manjka za uresničitev Resolucije in kako naprej po načrtani poti?

Res smo zainteresirani za vračanje Slovencev po svetu in njihovih potomcev v Slovenijo, vendar ob vračanju Slovencev se pojavljajo težave, ki bi jih lahko hitro rešili z zakonom, ki bi uresničeval Resolucijo.

Težave:

1. Prijava stalnega bivališča:

To je prvi postopek, ki ga mora vrnjen Slovenec opraviti, da si lahko uredi zdravstveno zavarovanje, se vpiše v Zavod za zaposlovanje, vpiše otroke v šolo in vrtec idr.

- a. Zakon pravi, da oseba prijavi stalno bivališče na svojem naslovu; na naslovu, kjer najema, če mu lastnik nepremičnine to dovoli; oziroma pri sorodnikih.
- b. Težava: Vračajoči Slovenci, ki najamejo stanovanje za krajši čas, da si uredijo vso potrebno dokumentacijo in si poiščejo službo, ne morejo prijaviti na tem naslovu stalnega bivališča, ker je najemniška pogodba krajša od treh let, torej običajno jim lastnik ne dovoli, da prijavijo stalno bivališče. Druga težava je v tem, da nekateri sorodniki, še pod vtisi iz prejšnjega slovenskega obdobja, si ne upajo prijaviti sorodnike na svojem naslovu.
- c. Rešitev: Vrnjeni Slovenci in njihovi družinski člani (državljeni in nedržavljeni RS) naj bi smeli prijaviti stalno bivališče na naslovih, kjer najemajo nepremičnino, četudi za kratko obdobje, oziroma na naslovu, kjer mu lastnik dovoli (sorodniki, prijatelji, dobredelne ustanove, izseljenska društva), četudi dejansko ne bivajo tam.
- d. Prim. Zakon o azilu: (čl. 43.: »Prosilci za azil imajo pravico do: - prebivanja v Republiki Sloveniji, dokler postopek ni pravnomočno končan;« čl. 47. Begunci, (...), imajo pravico do: - stalnega prebivanja; (...)

2. Štipendije:

V *Resoluciji* je zapisano: »(MŠZŠ) - zagotavlja štipendije za udeležbo Slovencev po svetu na poletnih šolah slovenskega jezika in na celoletni šoli slovenskega jezika v Sloveniji in s štipendijami omogoča tudi celotni študij v Sloveniji,«

- a. Zakon pravi, da so to štipendije za Slovence **brez slovenskega državljanstva**.
- b. Težava: Slovenski državljani, ki prihajajo iz tujine, zakonsko ne morejo zaprositi za te štipendije, namenjene slovenskim izseljencem, ker so izključno za Slovence brez slovenskega državljanstva. Vendar, ker vračajoči oz. prihajajoči slovenski državljani nimajo stalnega bivališča v Sloveniji, ne morejo biti deležni ostalih štipendij, kot državljani s stalnim bivališčem v Sloveniji. Torej slovenski državljani iz sveta nimajo nobenih možnosti dobiti štipendije, ker ne spadajo v kategorijo tukaj živečih Slovencev ne v kategorijo Slovencev brez državljanstva. Druga težava je pri zdravstvenem zavarovanju. Državljeni RS, mlajši od 26 let, če študirajo, so zavarovani po starših. Slovenci, ki prihajajo iz sveta, niso zavarovani po starših in Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije nima zakona, po katerem bi zavarovala mlajše študente brez staršev.
- c. Rešitev: Štipendije naj bi bile za Slovence iz sveta in za njihove družinske partnerje. S tem se jim omogoči, da, če se vrnejo, delajo naprej za ohranjanje Slovenije v svetu; če ostanejo v Sloveniji, se hitreje vklopijo v slovensko realnost in ne bodo breme državi, ampak korist. Omogočiti jim je treba tudi status študenta in zdravstveno zavarovanje kot ostalim državljanom RS.
- d. Primerjava z zakonom za azilante:

»čl. 19.: Republika Slovenija zagotavlja pogoje za vključitev beguncev v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje Republike Slovenije. Pri tem zlasti:

- organizira tečaje slovenskega jezika za begunce;
- organizira tečaje in druge oblike za nadaljnje izobraževanje in poklicno izpopolnjevanje beguncev;

- seznanja begunce s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo.«

»čl. 53.: Begunci in njihovi ožji družinski člani po tem zakonu imajo glede osnovnošolskega, višješolskega, visokošolskega in univerzitetnega izobraževanja enake pravice in dolžnosti kot slovenski državljani.«

3. Stanovanje:

a. Slovenec, ki se vrne iz tujine in nima možnosti bivanja pri sorodnikih, nujno potrebuje začasno stanovanje, po možnosti v Ljubljani, kjer so vsi uradi, da si uredi potrebno dokumentacijo, si poišče službo in se nato preseli v kraj, kjer dobi zaposlitev.

b. Težava: Republika Slovenija nima ustreznih stanovanj za take primere.

c. Rešitev: Občine naj bi prednostno obravnavale in pomagale Slovincem, ki prihajajo iz tujine, zlasti številčnim družinam. Mesto Ljubljana, ki ima veliko prosilcev pa naj bi jih obravnavala prednostno ob preučitvi primera. Stanovanjski sklad naj bi vsako 10. stanovanje namenil vračajočim izseljencem. Oziroma, naj bi namenilo nekaj »prehodnih« (za nekaj mesecev) stanovanj z ugodno mesečno najemnino.

d. Prim. Zakon o azilu:

»čl. 45.: (1) Za nastanitev tujcev, ki so v postopku zaradi pridobitve azila, se organizira azilni dom. Azilni dom ustanovi in zanj skrbi ministrstvo, pristojno za notranje zadeve.

(2) Prosilcem za azil, ki so nastanjeni v azilnem domu, je zagotovljena osnovna oskrba, ki obsega:

- nastanitev;
- prehrano;
- obleko;
- žepnino.« idr. člani tega zakona.

4. Zdravstveno zavarovanje:

Vsem Slovincem in njihovim družinskim članom, ki prihajajo iz tujine, naj bi jim država omogočila enomesečno osnovno in dodatno zdravstveno zavarovanje. V tem času bi si uredili vso potrebno dokumentacijo, in eventualno službo in s tem se zdravstveno zavarovali. To je še zlasti potrebno za Slovence, ki prihajajo iz kriznih držav (omenja jih Resolucija). Upokojencem, ki jim npr. Argentina ne pošilja izplačila pokojnine in se ne morejo vklopiti v službeno razmerje, naj bi jim osnovno in dodatno zdravstveno zavarovanje financiralo Center za socialno delo.

Prim. zakon za azil: »čl. 43.: Prosilci za azil imajo pravico do:

- osnovne oskrbe;
- osnovnega zdravstvenega varstva; (...).«

»čl. 46.: (1) Prosilci za azil imajo zagotovljeno zdravstveno varstvo.« idr. člani tega zakona.

5. Socialna podpora:

Nujna bi bila odobritev začetne finančne podpore ter socialne in zdravstvene varnosti za vse vračajoče Slovence in njihove družinske člane v prvih mesecih po prihodu do ureditve statusa in vključitve v delovno razmerje. Za upokojece iz kriznih držav naj bi socialna podpora bila stalna oz. do ureditve razmerja med državama.

Prim. Zakon o azilu:

»čl. 45.: (2) Prosilcem za azil, ki so nastanjeni v azilnem domu, je zagotovljena osnovna oskrba, ki obsega:

- nastanitev;
- prehrano;
- obleko;
- žepnino.« idr. členi tega zakona.

6. Pokojnina:

Republika Slovenija naj bi odobrila »začasno pokojnino Republike Slovenije« za Slovence, ki prihajajo iz kriznih držav, zlasti iz tistih, s katerimi podpisuje meddržavni sporazum in s tem slovenskim vrnjenim izseljencem začasno priznala odsluženo delovno dobo v tujini.

Hkrati naj bi na podlagi sprejete Resolucije (>- izražajoč priznanje vsem Slovincem izven Republike Slovenije, ki si prizadevajo ohranjati slovenstvo in ki so pripomogli k priznanju Republike Slovenije po njeni osamosvojitvi«, podelila to priznanje starejšim vrnjenim Slovincem, ki so ustvarjali slovenstvo v tujini, v obliki izjemne pokojnine na področju kulture (Pravna podlaga: *Zakon o izjemnem priznanju in odmeri starostne pokojnine osebam, ki imajo posebne zasluge (Ur. l. RS št. 14/90)*).

7. Nostrifikacija diplom:

Postopek nostrifikacije diplom je na nekaterih fakultetah dolgotrajen. Naj bi Slovenci iz sveta imeli prednost pri postopku, tako da bi bil hitrejši in cenejši.

- a. Resolucija: »Olajšave naj zajemajo tudi poenostavitev postopkov, kot je nostrifikacija diplom in podobno.«
- b. rešitev: poenostavitev postopka ter oprostitev ali popust ali odročno plačilo za nostrifikacijo diplome.

8. Vozniško dovoljenje:

V juliju 2002 je bil sprejet *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o varnosti cestnega prometa (ZVCP-C)*, kjer 21. člen zastruje 135. člen, ki zadeva vračajoče Slovence. Do julija so Slovenci lahko zamenjali tuje vozniško dovoljenje s slovenskim. Po novem zakonu lahko vrnjeni Slovenec vozi s tujim vozniškim dovoljenjem do enega leta po prihodu v Slovenijo. V tem času lahko zamenja tuje vozniško dovoljenje za slovensko po opravljenem praktičnem delu izpita. Nerazumljivo je, da voznik, ki je pridobil vozniško dovoljenje v tujini, je varen voznik v prvem letu bivanja v Sloveniji, v nadaljnjih let bivanja pa postane nevaren,

zato mora se prijaviti na avto-šolo in opraviti praktični del izpita. Nov zakon predvideva v 36. členu olajšavo za državljane bivše Jugoslavije.

Predlog: glede na sprejeto Resolucijo, črtanje omejitve za vračajoče Slovence, torej zamenjava voznškega dovoljenja brez izpita. Oziroma, odobritev enake olajšave kot jih predvideva 36. člen, in sicer 1. in 2. točka. (Gl. zakon)

9. Znižanje cene za slovenski potni list in prošnjo za sprejem v državljanstvo v DKP po svetu:

Postopek za sprejem v državljanstvo, ki se vodi prek diplomatsko-konzularnega predstavništva, traja zelo dolgo. Potrebno je pospešiti vodenje postopkov pri ugotavljanju in evidentiranju državljanstva. Poleg tega je treba na DKP plačati upravno takso 270 USD že ob priglasitvi vloge, in se taksa ne vrne, če je prošnja zavrnjena; za potne liste je treba plačati 80 USD.

Predlog: Olajšava za Slovence, ki živijo v državah z ekonomsko-kriznimi razmerami.

10. Vsi državni resorji naj bi bili vključeni v vračanje Slovencev iz tujine

Komisija za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu, Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu in Izselsko društvo Slovenija v svetu naj bi bili redno osveščeni z vsemi zakoni in spremembami v zvezi z vračajočimi Slovenci. V ta namen naj bi vsak državni urad pošiljal sporočila, zakone, predloge idr., da bi lažje svetovali in pomagali vračajočim Slovincem.

*Boštjan Kocmur, predsednik
Slovenija v svetu*

Pripravila: Pavlinka K. Kocmur

V Ljubljani, 23. septembra 2002

ZA PRIMERJAVO:

Zakon o azilu

19. člen (pomoč pri vključitvi)

Republika Slovenija zagotavlja pogoje za vključitev beguncev v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje Republike Slovenije. Pri tem zlasti:

- organizira tečaje slovenskega jezika za begunce;
- organizira tečaje in druge oblike za nadaljnje izobraževanje in poklicno izpopolnjevanje beguncev;
- seznanja begunce s slovensko zgodovino, kulturo in ustavno ureditvijo.

43. člen (pravice prosilcev za azil)

(1) Prosilci za azil imajo pravico do:

- prebivanja v Republiki Sloveniji, dokler postopek ni pravnomočno končan;
- osnovne oskrbe;
- osnovnega zdravstvenega varstva;
- denarne pomoči ali žepnine;
- brezplačne pravne pomoči pri uveljavljanju pravic po tem zakonu;
- humanitarne pomoči.

(2) Minister, pristojen za notranje zadeve, predpiše v soglasju z ministri, pristojnimi za zdravstvo, delo, družino in socialne zadeve, podrobnejše pogoje in načine za zagotavljanje pravic iz prejšnjega odstavka.

(3) Prosilcem za azil se lahko na njihovo prošnjo dovoli opravljanje začasnega ali občasnega dela na način in pod pogoji, kot jih določa zakon, ki ureja začasno zatočišče.

45. člen (azilni dom in bivanje v domu)

(1) Za nastanitev tujcev, ki so v postopku zaradi pridobitve azila, se organizira azilni dom. Azilni dom ustanovi in zanj skrbi ministrstvo, pristojno za notranje zadeve.

(2) Prosilcem za azil, ki so nastanjeni v azilnem domu, je zagotovljena osnovna oskrba, ki obsega:

- nastanitev;
- prehrano;
- obleko;
- žepnino.

(3) Prosilci za azil, ki imajo lastna sredstva za preživljanje, ali jim je preživljanje

zagotovljeno kako drugače, prispevajo sorazmeren del stroškov za oskrbo in niso upravičeni do žepnine.

(4) Prosilec za azil se po sedmih dneh bivanja v azilnem domu lahko nastani drugje, če ima za to možnost. Prosilec za azil, ki je nastanjen izven azilnega doma in nima sredstev za preživljanje, prejema denarno pomoč največ v višini 60% zjamčene plače v Republiki Sloveniji.

46. člen (obseg zdravstvenega varstva)

(1) Prosilci za azil imajo zagotovljeno zdravstveno varstvo.

(2) Obseg storitev zdravstvenega varstva je enak obsegu, določenem v zakonu, ki ureja začasno zatočišče.

47. člen (pravice beguncev)

(1) Begunci, ki jim je bil priznan status begunca v skladu z drugim in tretjim odstavkom 1. člena tega zakona, imajo pravico do:

- stalnega prebivanja;
- denarne pomoči;
- najnujnejših stanovanjskih prostorov;
- zdravstvenega varstva;
- šolanja in izobraževanja;
- pomoči pri vključevanju v okolje;
- zaposlitve in vključevanja v druge oblike aktivne politike zaposlovanja.

(2) Minister, pristojen za notranje zadeve, v soglasju z ministri, pristojnimi za zdravstvo, vzgojo in izobraževanje, delo, družino in socialne zadeve, izda predpise o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic iz prejšnjega odstavka.

50. člen (pravica do denarne pomoči)

(1) Begunec brez dohodkov, brez premoženja in brez zavezancev, ki so ga v skladu s predpisi Republike Slovenije dolžni in sposobni preživljati, ima pravico do denarne pomoči v skladu z zakonom, ki ureja socialno varstvo.

(2) Pravica do prejemanja denarne pomoči iz prvega odstavka tega člena traja, dokler je begunec brez dohodkov, vendar največ tri leta od pridobitve azila. Določbe tega odstavka ne veljajo za dela nezmožne begunce v skladu z zakonom, ki ureja socialno varstvo.

(3) Begunec, ki odkloni ponujeno delo ali vključitev v druge oblike aktivne politike zaposlovanja, izgubi pravico do denarne pomoči.

(4) O pravici do denarne pomoči odloča pristojni center za socialno delo na območju prebivanja begunca.

(5) Pravico do denarne pomoči imajo tudi ožji družinski člani, ki z njim živijo v Republiki Sloveniji in nimajo lastnega premoženja in dohodkov. Višina denarne pomoči za ožje družinske člane znaša 60% pomoči iz prvega odstavka tega člena. Upravičenost in trajanje denarne pomoči ožjim družinskim članom begunca je odvisna od upravičenosti in trajanja pravice do denarne pomoči begunca.

51. člen (dodelitev najnujnejših stanovanjskih prostorov)

(1) Beguncu se dodelijo najnujnejši stanovanjski prostori za prebivanje.

(2) V primeru, če begunec odkloni dodeljene stanovanjske prostore, izgubi pravico do dodelitve stanovanjskih prostorov in si lahko na lastne stroške izbere druge stanovanjske prostore.

52. člen (obseg zdravstvenega varstva)

Begunci in njihovi ožji družinski člani po tem zakonu so upravičeni do zdravstvenega varstva v skladu z zakonom, ki ureja o zdravstveno varstvo in zdravstveno zavarovanje.

53. člen (šolanje in izobraževanje)

Begunci in njihovi ožji družinski člani po tem zakonu imajo glede osnovnošolskega, višješolskega, visokošolskega in univerzitetnega izobraževanja enake pravice in dolžnosti kot slovenski državljani.

62. člen (pravice tujca, ki se začasno zadržuje)

Tujec, ki mu je dovoljeno začasno zadrževanje v Republiki Sloveniji, ima pravico do zdravstvenega varstva v skladu z zakonom, ki ureja zdravstveno varstvo in zdravstveno zavarovanje, do osnovne oskrbe in do pravne pomoči.

Z A K O N

O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH
ZAKONA O VARNOSTI CESTNEGA PROMETA (ZVCP-C)

21. člen

V 135. členu se prvi odstavek spremeni tako, da se glasi:

"(1) Tujec, ki prebiva v Republiki Sloveniji več kot šest mesecev, in državljan Republike Slovenije, ki se vrne iz tujine v Republiko Slovenijo z namenom stalnega prebivanja, ali če začasno prebiva v Republiki Sloveniji več kot šest mesecev, lahko, če izpolnjujeta druge s tem zakonom določene pogoje za vožnjo motornih vozil, v enem letu od pričetka prebivanja v Republiki Sloveniji zahtevata zamenjavo veljavnega tujega vozniškega dovoljenja za slovensko vozniško dovoljenje. Tujcu in državljanu Republike Slovenije, ki po določi tega odstavka ne zahtevata zamenjave tujega vozniškega dovoljenja v enem letu po pričetku prebivanja v Republiki Sloveniji ali vrnitvi iz tujine v Republiko Slovenijo z namenom stalnega prebivanja v njej, prične enoletni rok, v katerem lahko zahtevata zamenjavo tujega vozniškega dovoljenja za slovensko vozniško dovoljenje, ponovno šteti, če zapustita Republiko Slovenijo za čas najmanj enega leta in se vrmeta v Republiko Slovenijo. Slovensko vozniško dovoljenje se izda, če imetnik veljavnega tujega vozniškega dovoljenja opravi praktični del vozniškega izpita za tiste kategorije vozil, ki jih ima pravico voziti s tujim vozniškim dovoljenjem. Praktičnega dela vozniškega izpita ni potrebno opraviti imetnikom tujih vozniških dovoljenj tistih tujih držav, ki jih določi minister, pristojen za notranje zadeve, na podlagi ocene kvalitete izobraževanja, teoretičnega znanja in znanja vožnje motornih vozil voznikov ter prometno varnostnih razmer v posamezni tuji državi. Slovensko vozniško dovoljenje se izda namesto tujega vozniškega dovoljenja. Izjemoma in ob vzajemnosti se od osebja diplomatskih in konzularnih predstavništev, misij tujih držav in predstavništev mednarodnih organizacij v Republiki Sloveniji ob zamenjavi tujega vozniškega dovoljenja ne zahtevajo dokazila o telesni in duševni zmožnosti voziti motorna vozila ter opravljanja praktičnega dela vozniškega izpita."

36. člen

(1) Ne glede na določbe zakona o varnosti cestnega prometa in tega zakona imajo državljani drugih republik naslednic nekdanje SFRJ, ki so na podlagi zakona o urejanju statusa državljanov drugih republik naslednic nekdanje SFRJ v

Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 61/99, 54/2000 - odločba US in 64/2001) pridobili dovoljenje za stalno prebivanje v Republiki Sloveniji ali vložili prošnjo za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje v Republiki Sloveniji, pa o njej še ni pravnomočno odločeno, pravico voziti motorna oziroma motorna in priklopna vozila v Republiki Sloveniji z veljavnim ali neveljavnim vozniškim dovoljenjem.

(2) Osebe iz prejšnjega odstavka, ki so pridobile dovoljenje za stalno prebivanje v Republiki Sloveniji, imajo pravico voziti motorna oziroma motorna in priklopna vozila v Republiki Sloveniji eno leto po uveljavitvi tega zakona. Če v tem roku zahtevajo zamenjavo veljavnega ali neveljavnega tujega vozniškega dovoljenja, se jim tuje vozniško dovoljenje zamenja za slovensko vozniško dovoljenje, če izpolnjujejo pogoje za vožnjo motornih oziroma motornih in priklopnih vozil določene z zakonom o varnosti cestnega prometa.

(3) Osebe iz prvega odstavka tega člena, ki so vložile prošnjo za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje v Republiki Sloveniji, pa o njej še ni bilo pravnomočno odločeno, imajo pravico voziti motorna oziroma motorna in priklopna vozila v Republiki Sloveniji do pravnomočne rešitve prošnje, če je prošnja pravnomočno rešena tako, da je osebi dovoljeno stalno prebivanje v Republiki Sloveniji, pa smejo voziti motorna oziroma motorna in priklopna vozila v Republiki Sloveniji še eno leto od dneva pravnomočne rešitve prošnje. Če te osebe v roku enega leta po izdaji dovoljenja za stalno prebivanje v Republiki Sloveniji, zahtevajo zamenjavo veljavnega ali neveljavnega tujega vozniškega dovoljenja, se jim tuje vozniško dovoljenje zamenja za slovensko vozniško dovoljenje, če izpolnjujejo pogoje za vožnjo motornih oziroma motornih in priklopnih vozil, določene z zakonom o varnosti cestnega prometa.